

Centrul pentru Jurnalism Independent

Sectorul asociativ de media în regiunea transnistreană: actualități și perspective de dezvoltare

Cercetarea este realizată în cadrul proiectului „Promovarea libertății mass-media în regiunea transnistreană prin intermediul fortificării sectorului neguvernamental”.

Această publicație este finanțată în cadrul programului de granturi anunțat de Fundația Est-Europeană din resursele oferite de Uniunea Europeană, Guvernul Suediei și de Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei. Proiectul este implementat de Centrul pentru Jurnalism Independent. Opiniile exprimate în cadrul prezentei publicații țin de responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă viziunile FEE sau ale donatorilor.

Sectorul asociativ de media în regiunea transnistreană: actualități și perspective de dezvoltare

Cercetarea este realizată în cadrul proiectului „Promovarea libertății mass-media în regiunea transnistreană prin intermediul fortificării sectorului neguvernamental”.

Grupul de cercetare: Ruslan Mihalevschi (autorul raportului analitic), Natalia Scurtul (expertă)

Coordonatoare de proiect: Cristina Bobârcă, Centrul pentru Jurnalism Independent

Copyright © CJI 2014
Toate drepturile rezervate

Cuprins

Introducere.....	4
Metodologia cercetării.....	5
Imaginea ONG-urilor din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare	7
Legislația ce reglementează activitatea ONG-urilor de media	15
Viabilitatea organizațională a sectorului asociativ de media	17
Viabilitatea financiară	Error! Bookmark not defined.
Relații externe	Error! Bookmark not defined.
Serviciile ONG-urilor și evaluarea acestora de către jurnaliști	22
Evaluarea modului de asociere a comunității jurnalistice	26
Necesitățile ONG-urilor și obstacolele în calea dezvoltării	Error! Bookmark not defined.
Concluzii	Error! Bookmark not defined.
Recomandări.....	31

Introducere

Prezenta cercetare, desfășurată de către Centrul pentru Jurnalism Independent în perioada iulie-septembrie 2014, reprezintă probabil prima încercare de evaluare a potențialului organizațiilor neguvernamentale de media din regiunea transnistreană a Republicii Moldova și a nivelului de consolidare a comunității jurnalistice. Cercetările anterioare despre care cunoaștem s-au axat fie pe aspecte de dezvoltare a organizațiilor neguvernamentale din regiunea transnistreană per ansamblu, fie pe activitatea asociațiilor de media în contextul general al evoluției presei.

Subiectul studiului fiind unul destul de specific, autorii raportului au conștientizat de la bun început că vor trebui să lucreze cu un număr destul de limitat de organizații. Totuși, anume aceste organizații influențează semnificativ nivelul de dezvoltare a presei și a jurnaliștilor, servind drept indicatori ai libertății de exprimare și ai libertății presei, dar și reprezentând interesele comunității jurnalistice. Analiza specificului funcționării acestora ne oferă o cheie pentru a înțelege atât problemele presei, cât și pe cele ale societății civile din regiune.

Experții proiectului și-au propus să extindă aria de cercetare, incluzând în analiză nu doar acele organizații care lucrează îndeaproape cu jurnaliștii, ci și pe acelea care oferă anumite servicii de profesionalizare, monitorizează libertatea de exprimare sau accesul la informații și altele asemenea. Autorii raportului au acordat o însemnătate fundamentală nu numai studierii exprese a variatelor surse de informare, ci și sondării părerilor reprezentanților acestor organizații și a jurnaliștilor înșiși, ca beneficiari ai activității acestora. Cercetătorii își exprimă recunoștința față de toți cei care au dat dovadă de deschidere, participând la completarea chestionarelor pe care s-a bazat prezenta lucrare.

Ne exprimăm speranța că informațiile și concluziile publicate în continuare vor prezenta interes și utilitate atât pentru activiștii din societatea civilă, jurnaliști și experți media, cât și pentru organizațiile internaționale și donatori, contribuind astfel la îmbunătățirea situației din domeniu.

Metodologia cercetării

Scopuri și obiective

Planificând lucrarea de față, cercetătorii au formulat următoarele scopuri: creionarea peisajului organizațiilor neguvernamentale (ONG) din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare din regiunea transnistreană, depistarea lacunelor în activitatea lor și identificarea necesităților jurnaliștilor pentru serviciile oferite de acestea.

La modul concret, echipa proiectului și-a propus următoarele obiective:

- 1) Să identifice acele organizații neguvernamentale din regiunea transnistreană care activează în domeniul mass-mediei și să definească nivelul de coagulare a comunității jurnalistice;
- 2) Să stabilească care este cadrul legal și instituțional ce reglementează activitatea ONG-urilor de media și cât de avansat este acesta;

- 3) Să evalueze interacțiunea ONG-urilor sus-menționate cu autoritățile din regiune, organizațiile donatoare, alte ONG-uri și, mai ales, cu beneficiarii lor, jurnaliștii;
- 4) Să afle cum evaluează jurnaliștii activitatea organizațiilor existente și nivelul consolidării propriei bresle;
- 5) Să identifice cele mai importante probleme și necesități ale ONG-urilor de media;
- 6) Să formuleze o serie de recomandări pentru îmbunătățirea stării actuale a lucrurilor din sectorul neguvernamental de media din regiunea transnistreană.

Obiectul cercetării

Obiectul cercetării îl reprezintă organizațiile neguvernamentale de orice tip din regiunea transnistreană, care își desfășoară activitatea în domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare.

Metoda desfășurării cercetării

La scrierea raportului analitic au fost utilizate atât informații primare, cât și secundare.

Informațiile primare au fost obținute de la reprezentanții ONG-urilor și jurnaliști prin intermediul chestionarelor. În acest scop, au fost alcătuite două feluri de chestionare: 1) pentru interviewarea reprezentanților ONG-urilor, și 2) pentru interviewarea jurnaliștilor. Răspunsurile au fost colectate de către doi operatori: autorul raportului analitic și expertul din regiunea transnistreană.

Informațiile secundare au fost acumulate prin intermediul analizei cadrului legislativ, a studiilor, articolelor din presă și a altor publicații.

Chestionarele și respondenții

Formularele pentru reprezentanții ONG-urilor conțin 56 de întrebări în mare parte de tip închis, structurate conform următoarelor tematici: informații generale, cadrul legislativ ce reglementează activitatea ONG-urilor, viabilitatea organizațională și financiară a ONG-urilor, relațiile externe, serviciile ONG-urilor și necesitățile acestora.

Formularele pentru jurnaliști conțin 15 întrebări grupate în 3 secțiuni: informații generale, coagularea comunității jurnalistice și evaluarea serviciilor ONG-urilor din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare.

Chestionarele au fost alcătuite având la bază exemplul celor folosite la cercetările „Analiza necesităților mass-mediei din regiunea transnistreană” (Media Needs Assessment for Transnistrian region), realizată de Centrul pentru Jurnalism Independent în 2012 – începutul lui 2013, și „Sectorul ONG-urilor în cifre și date” (Сектор НПО в цифрах и фактах), publicată de Asociația centrelor de asistență a societății civile (Ассоциация центров поддержки гражданского общества), Bișkek, Kîrgîzstan, 2006.

Chestionarele au fost completate de 17 respondenți – șase membri ai unor organizații neguvernamentale și 11 jurnaliști.

Din rândul ONG-urilor de media la sondaj au participat reprezentanții Uniunii Jurnaliștilor din regiunea transnistreană, ai Centrului Media, ai Centrului informațional juridic Apriori, ai agenției informaționale Aspect Social și ai asociației obștești Interacțiune-Vzaimodeistvie. Un ONG a participat în condiții de anonimitate.

Jurnaliștii chestionați reprezintă instituții de presă cu forme diverse de proprietate (de stat, private sau aparținând unor asociații obștești) și distribuție (regionale, raionale și locale), în total numărând 8 redacții. În rândul jurnaliștilor participanți au fost și doi jurnaliști independenți, iar trei reprezentanți ai presei au completat chestionarele în condiții de anonimitate.

Etapele desfășurării cercetării

- 1) Colectarea informației, analiza cadrului normativ și a publicațiilor relevante;
- 2) Alcătuirea chestionarelor și perfecționarea acestora;
- 3) Stabilirea listei participanților și a graficului întâlnirilor;
- 4) Interviewarea;
- 5) Analizarea datelor și scrierea raportului analitic preliminar;
- 6) Completarea lacunelor și redactarea versiunii finale a studiului.

Imaginea ONG-urilor din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare

Dezvoltarea sectorului asociativ de media din regiunea transnistreană este influențată de o serie de factori importanți. Pe de o parte, este vorba de situația complicată a societății civile și a drepturilor omului și libertăților fundamentale, iar pe de altă parte, de slaba dezvoltare a pieței media și de problemele majore din domeniul libertății de exprimare.

Starea actuală a societății civile

Organizațiile internaționale acordă note foarte mici nivelului libertăților și drepturilor omului în regiunea din stânga Nistrului. Astfel, în 2014, organizația pentru protecția drepturilor omului Freedom House a notat în clasamentul anual „Libertatea în lume” starea generală a libertăților în regiunea transnistreană cu 6 puncte (neliberă) pe o scară de la 1 la 7, în care 7 puncte reprezintă cel mai mic rezultat posibil, iar 1 punct – cel mai înalt. Aceeași notă a fost acordată libertăților civile și drepturilor politice. Rezultatul rămâne neschimbat din 1998, an în care regiunea dată a fost inclusă în clasament.¹

Conform evaluării Freedom House, libertatea de întrunire și libertatea de asociere sunt restricționate sever în regiunea transnistreană de către așa-zisele autorități. „Toate activitățile din sectorul neguvernamental trebuie să fie coordonate cu autoritățile locale, iar grupurile care nu se

¹ Vezi http://freedomhouse.org/report/freedom-world/2014/transnistria-0#.VBqRt5R_vel

conformează sunt supuse hărțuielilor, inclusiv urmării și vizitelor agenților securității”, notează Freedom House².

Problemele cu care se confruntă organizațiile neguvernamentale în relația lor cu administrația de la Tiraspol au fost menționate și de expertul superior ONU Thomas Hammarberg în Raportul privind drepturile omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova, în 2013: „... unii dintre ei au simțit că activitățile lor au fost privite cu suspiciune de către autorități și au întâlnit bariere birocratice. Acest lucru a fost în special menționat de grupurile care au cooperat cu ONG-urile de pe malul drept.”³

Suspiciunea autorităților din stânga Nistrului este îndreptată asupra ONG-urilor care implementează proiecte finanțate din împrumuturile nerambursabile (granturi) ale donatorilor internaționali, cu predilecție din țări occidentale⁴, contribuind astfel la formarea în societate a opiniei că beneficierea de asemenea granturi este condamnabilă, iar organizațiile neguvernamentale „pun la cale revoluții colorate”⁵. Unele ONG-uri invită adesea reprezentanții organelor de forță la evenimentele lor, pentru a dovedi astfel loialitatea sau inofensivitatea aceluși eveniment pentru „statalitate”. Deficitul de încredere a autorităților față de organizațiile societății civile din regiunea transnistreană este vizibil și în faptul că acestora le este restricționat accesul în instituțiile statului, în special în instituțiile de învățământ.⁶ Există cazuri de concediere din instituțiile statului a activiștilor ONG-urilor.⁷

Printre dificultățile cu care se confruntă organizațiile neguvernamentale transnistrene sunt de asemenea și cele de ordin financiar sau instituțional, cele legate de legislația precară privind ONG-urile, fragmentarea sectorului propriu-zis, lipsa suportului și a unei politici coerente din partea autorităților, precum și a unei strategii unitare de dezvoltare, slăbiciunea societății civile în general, în pofida creșterii formale a numărului de ONG-uri în regiune, și altele asemenea.⁸

Situația din domeniul libertății de exprimare

Imaginea ONG-urilor de media nu poate fi discutată în afara condiției presei din regiune, cu care se află în strânsă conexiune. Instituțiile media transnistrene funcționează în cadrul unei piețe foarte restrânse (conform datelor oficiale, populația regiunii din stânga Nistrului constituie 505

² Idem.

³ <http://www.un.md/publicdocget/46>, pag. 47.

⁴ „Analiza necesităților mass-mediei din regiunea transnistreană” (Media Needs Assessment for Transnistrian region), Centrul pentru Jurnalism Independent, 2013.

⁵ „Presa și ONG-urile – e posibilă cooperarea?” (СМИ и НПО — возможно ли сотрудничество?) — <http://ngointeraction.org/main/en/statii/1-latest-news/850-2013-02-22-14-03-40>, în rusă

⁶ „Se propune ca activiștii ONG-urilor să aibă acces în instituțiile de învățământ transnistrene cu permisiunea Ministerului Educației” (Активистов НПО предлагается допускать в приднестровские образовательные учреждения с разрешения Минпроса) — <http://news.pmrgid.com/news-pmr/5759-aktivistov-npo-predlagaetsya-dopuskat-v-pridnestrovskie-obrazovatelnye-uchrezhdeniya-s-razresheniya-minprosa>, în rusă. Starea actuală și strategia de dezvoltare a societății civile în Transnistria. Institutul independent de drept și societate civilă— <http://law-civilsociety.com/otchet-o-npo-sektore.html>, în rusă

⁷ „Imposibilul devine posibil” (И невозможное становится возможным) — <http://mediacenter.md/publikacii/231-i-nevozmozhnoe-stanovitsya-vozmozhnym.html>, în rusă

⁸ Starea actuală și strategia de dezvoltare a societății civile în Transnistria. Institutul independent de drept și societate civilă (raport) — <http://law-civilsociety.com/otchet-o-npo-sektore.html>, în rusă

mii de persoane⁹) și a unui mediu foarte necompetitiv, ceea ce determină condiția slabă și dependentă a acestora. Tradițional, pe poziții de forță se situează mass-media rusești, ale căror produse tehnic superioare fac dificilă concurența pentru presa locală.

Presa transnistreană se află în proporție covârșitoare sub controlul autorităților: instituțiile de stat (televiziune, radio, ziare) își păstrează pozițiile atât la nivelul întregului teritoriu, cât și la nivel local. Mass-media publice sunt considerate de elită și o parte din public mai curând drept un „propagandist și agitator colectiv” decât o sursă de informare obiectivă¹⁰.

Un șir de instituții mass-media (și anume, o televiziune cu acoperire a întregii regiuni și un radio) aparțin celui mai mare conglomerat de afaceri din regiunea transnistreană, Șerif, ale cărui interese sunt prezente în toate sectoarele cheie ale economiei locale. Cu toate că sunt private ca formă de proprietate, politica lor redacțională nu se poate spune că admite devieri de la cea oficială. Holdingul Șerif controlează în fapt operatorul monopolist de telefonie mobilă, servicii de conexiune la internet și televiziune digitală, Interdnestrcom¹¹. Presa a menționat cazuri în care, în urma solicitărilor autorităților autoproclamate, prestatorul de servicii a blocat accesul la resursele online de opoziție¹².

Există câteva publicații scrise și mass-media electronice private, de talie regională și locală, care sunt relativ independente. Totuși, doar unele dintre ele își permit o abordare critică față de activitatea autorităților. Chiar și așa, aceste tentative de reflectare alternativă a realităților cotidiene sunt suprimate de autorități: critica este considerată drept încercare de „destabilizare” a regiunii.

Sus-menționatul indice al libertății editat de organizația Freedom House caracterizează starea actuală a presei din regiunea transnistreană în următorii termeni: „Sectorul mediatic este restricționat. Aproape toate instituțiile de presă aparțin autorităților sau sunt controlate de ele, abținându-se de la a le critica. Cele câteva publicații tipărite independente au un tiraj mic. Articolele critice atrag hărțuire din partea guvernării, care folosește și alte metode, precum obstrucționarea birocratică sau refuzul de a oferi informații pentru a inhiba presa independentă”¹³.

Freedom House a micșorat nota acordată libertății de exprimare în regiunea transnistreană pentru anul 2013 comparativ cu 2012¹⁴. Centrul pentru Jurnalism Independent (Chișinău), în al său Raport privind situația presei din Republica Moldova în 2013, de asemenea notează înrăutățirea stării de lucruri, accentuând în mod special sporirea presiunii administrației locale asupra publicațiilor și resurselor online pe care nu le controlează¹⁵.

⁹ <http://www.mepmr.org/gosudarstvennaya-statistika/informacziya/62-o-soczialno-ekonomicheskoy-polozhenii-pmr/2051-soczialno-ekonomicheskoe-razvitiye-pmr-za-2013-god-okonchatelnye-dannye>, în rusă

¹⁰ „Analiza necesităților mass-mediei din regiunea transnistreană” (Media Needs Assessment for Transnistrian region), Centrul pentru Jurnalism Independent, 2013.

¹¹ <http://freedomhouse.org/report/freedom-world/2014/transnistria-0#Key>

¹² „Transnistria. Libertatea de exprimare, cea care nu e” («Приднестровье. Свобода слова, которой нет») — <http://dniester.ru/node/7872>; <http://img39.imageshack.us/img39/49/otvetlente.jpg>, în rusă

¹³ Idem.

¹⁴ Idem.

¹⁵ Raport privind situația presei din Republica Moldova în 2013, Centrul pentru Jurnalism Independent, Chișinău, pag. 21.

Tendențele negative au început să fie vizibile după o perioadă de așteptări pozitive legate atât în interiorul regiunii, cât și pe plan exterior, de schimbarea liderului de la Tiraspol. Pe timpul conducerii fostului lider nerecunoscut, Igor Smirnov, cel mai recent caz de încălcare semnificativă a drepturilor jurnaliștilor a avut loc în 2010, când jurnalistul Ernest Vardanean a fost condamnat la 15 ani de detenție, fiind învinuit de „înalță trădare”. După cum mărturisesc în interviuri reprezentanții presei din stânga Nistrului, la acea vreme jurnaliștii, cu puține excepții,¹⁶ nu au găsit forța necesară pentru a se solidariza cu colegul lor de breaslă („Comunitatea jurnalistică în mare parte a luat apă în gură” / «Журналистское сообщество по большому счету отмолчалось»). În 2011, în ajun de campanie electorală, Ernest Vardanean a fost eliberat și a părăsit regiunea¹⁷.

La sfârșitul lui 2011 – începutul lui 2012, în urma alegerilor, în fruntea administrației de la Tiraspol a venit Evgheni Șevciuc. Acest lucru i-a făcut pe observatori să-și exprime speranța că situația social-politică a regiunii se poate „dezmoți”. Totuși, în 2013 înăsprirea politicilor începuse să fie vizibilă. În luna mai curent au fost blocate 10 site-uri, între care website-uri ale mișcărilor politice de opoziție, două publicații online și un rând de forumuri pe care utilizatorii discutau subiecte politice, sociale și economice¹⁸.

În ultimele zile ale lui 2013, în cadrul unei conferințe de presă de totalizare, liderul nerecunoscut Evgheni Șevciuc a anunțat că ar dori să vină personal „la o ceșcuță de ceai” și să „stea de vorbă” la sediul local al agenției ruse de știri Novii Reghion. Câteva zile mai târziu, în redacția Novii Reghion deja erau prezenți procurorii. La 31 decembrie, jurnaliștii au aflat că nu li s-a prelungit acreditarea pentru următorul an, pentru a putea activa în regiunea transnistreană. Astfel, o publicație considerată de mulți cititori drept o sursă de informație obiectivă și-a încetat existența¹⁹.

Tendința s-a păstrat și pentru anul 2014. La începutul anului, Serviciul comunicații, informare și mass-media al administrației de la Tiraspol a emis un act prin care a înăsprit regulamentul de acreditare a jurnaliștilor străini²⁰.

La 5 august curent, liderul autoproclamat a semnat un ordin privind „unele măsuri pentru prevenirea activităților extremiste, contracararea răspândirii materialelor și îndemnurilor la activități extremiste, și informațiilor conținând îndemnuri la dezordine în masă...”²¹. Prin acesta, instituțiile, organizațiile și cetățenii sunt obligați să anunțe serviciul de securitate (KGB) despre orice „materiale extremiste” sau „îndemnuri la activități extremiste”. La aceeași categorie sunt

¹⁶ „Cincisprezece ani” («15 лет») — <http://profvesti.org/2010/12/25/4546/>, în rusă

¹⁷ Raport privind situația presei din Republica Moldova în 2011, Centrul pentru Jurnalism Independent, Chișinău, 2012, pag. 21

¹⁸ Raport privind situația presei din Republica Moldova în 2013, Centrul pentru Jurnalism Independent, Chișinău, pag. 21

¹⁹ Idem, pag. 22.

²⁰ Idem, pag. 23.

²¹ Denumirea completă: „(Ordin, n.tr.) privind unele măsuri pentru prevenirea activităților extremiste, contracararea răspândirii materialelor și îndemnurilor la activități extremiste, și informațiilor conținând îndemnuri la dezordine în masă sau la participare la activități în masă (publice) desfășurate cu încălcări ale ordinii stabilite, propagandei traficului uman, informațiilor cu caracter pornografic și informațiilor privind acțiuni cu caracter sexual în relații cu minorii în rețele de telecomunicații și informaționale, inclusiv în rețeaua globală internet” — <http://president.gospmr.ru/ru/news/ukaz-prezidenta-pmr-no241-o-nekotoryh-merah-napravlenykh-na-preduprezhdenie-ekstremistskoy>, în rusă

incluse publicațiile care vizează „subminarea securității”, „preluarea atribuțiilor legale”, „producerea dezordinei în masă” sau care conțin îndemnuri de „participare la activități în masă desfășurate cu încălcări ale ordinii”, „defăimări” și altele. Expertiza ar fi efectuată în acest caz de un consiliu de experți de pe lângă KGB, care ar direcționa informația considerată „de natură extremistă” către procurori, care apoi ar lua decizia privind blocarea accesului la resursa informațională. După cum este notat, ordinul țintește în principal sfera internetului²².

Jurnaliștii de opoziție și-au exprimat atitudinea critică față de acest ordin, în special față de acea parte care vizează „defăimarea publică a unei persoane ce ocupă o funcție în stat”, presupunând că actul poate fi utilizat în scop de cenzură și de închidere a publicațiilor incomode pentru putere²³.

Anterior, în luna mai, pe un profil anonim de YouTube și pe rețelele de socializare a fost postat un video în care o oarecare grupare Anonimous Pridnestrovie îl acuza pe redactorul ziarului *Celovek i Ego Prava* («Человек и его права»), jurnalistul de opoziție Nicolai Buceațchi, de finanțare din partea donatorilor occidentali prin intermediul Chișinăului „în scopul desfășurării activităților subversioniste împotriva actualei guvernări”²⁴. Drept dovadă, era arătată corespondența piratată din poștele electronice atât a lui Nicolai Buceațchi, cât și a directoarei organizației neguvernamentale Centrul Media, Luizei Doroșenko. Corespondența viza intențiile redactorului publicației de a obține granturi din partea donatorilor internaționali în scopul editării ziarului.

Un video similar a apărut câteva zile mai târziu, în care Nicolai Buceațchi deja era învinuit de colaborare cu serviciile secrete de pe malul drept al Nistrului²⁵. Din nou, au fost folosite informații compromițătoare din corespondența acestuia, de această dată însă cu semnalmente de fraudă²⁶.

Jurnalistul a depus o plângere la organele de drept privind piratarea poștei sale electronice, însă rezultatele investigației se lasă așteptate.

La sfârșitul lui august, pe internet a apărut un video filmat în stilul canalului rusesc NTV, cu materiale compromițătoare la adresa persoanelor de opoziție din regiunea transnistreană, printre care și jurnalistul Nicolai Buceațchi²⁷. Filmul utilizează mai multe metode de manipulare, precum imagini agitate, muzică gravă, tonalitatea îngrijorată în vocea prezentatorului și altele asemenea. Din nou, sunt utilizate materialele piratate privind încercările lui Nicolai Buceațchi de a obține granturi. Deși filmat cu profesionalism, clipul video are caracter anonim, autorii rămânând necunoscuți.

²² „Transnistria a început un război informațional” («Приднестровье вступило в информационную войну») — <http://www.kommersant.ru/doc/2540059>, în rusă

²³ „Pe neprins de veste” («Гром среди ясного неба») — *Celovek i Ego Prava*, nr. 17 din 27 august 2014, http://mediacenter.md/proekti_seichas_posolstvo_niderlandi/348-gazeta-chelovek-i-ego-prava-16-2014.html, în rusă

²⁴ <http://youtu.be/Tm7Dfw6CBkI>; <http://mediacenter.md/publikacii/257-zayadlye-patrioty-ili-naezd-za-kritiku.html>

²⁵ <http://youtu.be/QEUVmtk0QUU>

²⁶ „KGB-ul transnistrean continuă dezvăluirile despre un editor local” («КГБ Приднестровья продолжает разоблачать местного издателя») — <http://dniester.ru/node/10613>, în rusă

²⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=yp-fu8EDHDk>

În sfârșit, în septembrie nicio ediție a ziarului *Celovek i Ego Prava* nu a văzut lumina tiparului. Nicolai Buceațchi a declarat că cei câțiva machetatori cu care a discutat în vederea machetării ziarului i-au recunoscut că li s-a recomandat de către „persoane serioase” să nu colaboreze cu această publicație.²⁸

Starea actuală a comunității jurnalistice

Toate cele de mai sus nu pot să nu-și lase amprenta asupra comunității jurnalistice și, în consecință, asupra potențialului sectorului asociativ de media.

Reprezentanții presei din stânga Nistrului semnaleză capacitatea scăzută de asociere a jurnaliștilor, fragmentarea și slabele tentative de apărare a drepturilor și intereselor lor, ca și a libertății de exprimare²⁹. Sunt și din cei care cred că în regiunea transnistreană nu există o comunitate jurnalistică. Aceștia fac trimitere la cazul descris mai sus al lui Ernest Vardanean, când jurnaliștii au eșuat în încercarea de a face un front comun împotriva abuzurilor comise în privința colegului lor.

Adesea jurnaliștii se tem să vorbească pe față despre dificultățile cu care se confruntă sau necesitățile lor. De remarcat că unii reprezentanți ai presei, fie că era vorba de cea de stat sau de cea privată, au fost de acord să completeze formularele pentru studiul de față doar în condiții de anonimitate.

În 2013, și cu deosebire în 2014, s-au observat câteva încercări ale jurnaliștilor și membrilor societății civile de a se consolida pentru a soluționa problemele comune. În particular, este vorba de organizarea unor întâlniri la care s-a discutat proiectul noii legi privind mass-media, propus de serviciul comunicații, informare și mass-media al administrației de la Tiraspol³⁰. În cadrul lor, reprezentanții presei și ONG-urilor au criticat proiectul de lege și au făcut apel către deputații locali să nu-l adopte³¹.

O altă inițiativă a apărut după blocarea unui număr de website-uri și închiderea redacției locale a agenției Novii Reghion: la începutul lui 2014 politologul și jurnalistul Andrei Safonov a făcut public un apel pentru crearea unui Comitet Public pentru Apărarea Libertății Presei³². Ideea a fost susținută de un șir de activiști sociali, politicieni și jurnaliști³³. La 26 ianuarie, Comitetul a prezentat public declarația intitulată drept „(Propuneri, n.tr.) privind unele măsuri de asanare a

²⁸ „În reg. transnistreană autoritățile intenționează să lichideze o publicație – opinia redactorului” («В Приднестровье власти намерены ликвидировать газету, - мнение редактора») — <http://dnester.ru/node/11264>, în rusă, <http://mediafreedomwatch.org/ru-v-pridnestrovskom-regione-popytalis-likvidirovat-oppozicionnuyu-gazetu/>, în engleză

²⁹ „Sunt consolidați oare jurnaliștii transnistreni?” («Консолидированы ли приднестровские журналисты») — <https://www.youtube.com/watch?v=PB9aRDsEKIk>

³⁰ „Proiectul de lege a presei: perspectivele” («Проект закона о СМИ: какие перспективы») — <http://mediacenter.md/aktualno/224-proekt-zakona-o-smi-kakie-perspektivy.html>, în rusă

³¹ „Noua lege a presei nu trebuie adoptată!” («Новый закон о СМИ не принимать!») — http://mediacenter.md/novosti_media-centra/282-novyy-zakon-o-smi-ne-prinimat.html, în rusă

³² „Să creăm un Comitet Public pentru Apărarea Libertății Presei!” («Создадим Общественный Комитет по защите свободы СМИ!») — <http://mediacenter.md/aktualno/48-sozdamim-obschestvennyy-komitet-po-zaschite-svobody-smi.html>, în rusă

³³ „Comitetul Public pentru Apărarea Libertății Presei are coordonatori” («У Общественного Комитета по защите свободы СМИ появились первые координаторы») — <http://goo.gl/0tVyRV> (www.safonovpmr.com), în rusă

atmosferei din domeniul informațional al Republicii Moldovenești Nistrene”³⁴. Autorităților de facto a regiunii li se propunea, printre altele, să reînnoiască activitatea redacției locale a agenției Novii Reghion și să deblocheze website-urile închise anterior.

Trebuie totuși menționat că crearea Comitetului Public pentru Apărarea Libertății Presei nu a fost rezultatul unei inițiative colective a comunității jurnalistice și că apelul lansat de grupul dat nu a primit o susținere largă și nici nu a fost distribuit de presa transnistreană. E dificil să vorbim de o reacție vizibilă din partea autorităților transnistrene la declarația în cauză – cel puțin Novii Reghion și alte website-uri încă nu și-au reluat activitatea. De asemenea, nu am găsit nicio informație care să confirme că după propunerea din ianuarie curent Comitetul s-ar mai fi manifestat în vreun fel.

ONG-urile de media

Cercetările anterioare privind presa din regiunea transnistreană remarcă vulnerabilitatea sectorului asociativ de media. *„Această rețea de susținere a mass-mediei este în prezent foarte limitată; ONG-urile de media sunt foarte slabe și se află din ce în ce mai mult sub presiunea autorităților. Capacitatea financiară și administrativă a ONG-urilor de media și a organizațiilor care promovează drepturile omului este în general foarte scăzută; multe din ele funcționează ca „one-man-show”-uri sau afaceri de familie”*, se remarcă în cercetarea Media Needs Assessment for Transnistrian region, desfășurată în 2012 – începutul lui 2013 de către Centrul pentru Journalism Independent.

La momentul actual, ONG-urile din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare din stânga Nistrului sunt încă puține la număr. Doar două organizații își propun să lucreze nemijlocit cu jurnaliștii – Uniunea Jurnaliștilor și Centrul Media.

Prima ședință a Uniunii Jurnaliștilor din regiunea transnistreană (UJT) a avut loc în mai 1994. În 2001 aceasta a fost înregistrată de către „Ministerul justiției” de la Tiraspol³⁵. În prezent, organizația are, conform datelor conducerii sale, peste o sută de membri³⁶. În 2012 procedura de accedere în rândul membrilor uniunii a fost simplificată, stipulându-se că orice jurnalist care activează de mai mult de 5 ani în mass-media transnistreană devine automat membru al UJT completând un formular de înregistrare³⁷. Cu toate acestea, este evident că nu toți jurnaliștii și nici nu toate redacțiile sunt implicate în activitatea acestei organizații³⁸.

Uniunea Jurnaliștilor a fost creată după modelul fostelor uniuni de creație din perioada sovietică, o treime din membrii ei fiind de asemenea membri ai fostei Uniuni ai Jurnaliștilor URSS. Conform statutului, uniunea are drept scop *„să contribuie la crearea condițiilor necesare pentru activitatea profesională a membrilor săi care lucrează în instituții de informare în masă de stat*

³⁴ „Propunerile Comitetului Public pentru Apărarea Libertății Presei” («Предложения Общественного Комитета по защите свободы СМИ») — <http://apriori-center.org/news/48>, în rusă

³⁵ <http://president-pmr.org/material/128.html>

³⁶ „Uniunea Jurnaliștilor la a 20-a aniversare” («Союз журналистов Приднестровья отмечает 20-летие») — <http://novostipmr.com/ru/news/14-05-21/soyuz-zhurnalistov-pridnestrovya-otmechaet-20-letie>, în rusă

³⁷ „Problemele și perspectivele de dezvoltare a presei, discutate la ședința UJT” («Проблемы и перспективы развития СМИ обсудили на съезде союза журналистов Приднестровья») — <http://www.olvia.idknet.com/ol39-05-12.htm>, în rusă

³⁸ „Ni s-a dat să scriem istoria contemporană” («Нам доверено писать историю современности») — <http://www.pridnestrovie-daily.net/gazeta/articles/view.aspx?ArticleID=21292>, în rusă

sau în alte redacții și publicații; să contribuie la întărirea bazei normative a activității jurnaliștilor, la îmbunătățirea securității lor sociale și juridice și la îmbunătățirea dotării materiale și tehnice a redacțiilor”. Chestiunile importante privind activitatea UJT sunt discutate la congrese și ședințe plene.

Unii jurnaliști critică UJT pentru că ar fi insuficient de activă și nu ar reacționa în cazul încălcării drepturilor colegilor, dar și pentru alte motive, concluzionând că organizația dată nu satisface pe deplin necesitățile presei în materie de suport profesional.

Conducerea UJT, la rândul său, face trimitere la completa lipsă a finanțării și a resurselor materiale. Organizația nu dispune de surse de venit, personal, sediu, mobilă, echipament, website, etc.

În ultimii ani, UJT desfășoară un concurs anual de articole jurnalistice³⁹. Printre alte forme de susținere a presei conducerea asociației menționează mesele rotunde și dezbaterile. În 2013, la ședința plenară la care au asistat pe lângă jurnaliști și reprezentanți ai autorităților nerecunoscute din Tiraspol, a fost adoptat în premieră Codul deontologic al jurnaliștilor transnistreni⁴⁰. Actul este succint, cu doar nouă prevederi ce stipulează niște principii destul de generale de conduită a reprezentanților mass-media⁴¹.

Nișa rămasă în sectorul asociativ de media încearcă să o suplinească organizația neguvernamentală Centrul Media («Медиа центр»). Echipa acesteia și-a început activitatea în domeniul media în 2003, însă organizația a fost înregistrată abia în 2009⁴². Fondatorii sunt, la fel, jurnaliști.

ONG-ul își propune să contribuie la „creșterea profesionalismului jurnaliștilor, câștigarea independenței și libertății presei, dar și a libertății de exprimare”.

Centrul Media implementează diverse proiecte și activități cu scop de susținere profesională a jurnaliștilor, care sunt unul din grupurile țintă ale organizației: cluburi de presă, mese rotunde, instruirii, concursuri, ateliere pentru tinerii interesați de jurnalism și reporterii civici, consultații profesionale, difuzare de informații, publicații, analize, chestiuni legate de libertatea de exprimare, advocacy, promovare, și altele.

Acesta interacționează cu donatorii internaționali și cu organizațiile de media de peste Nistru. În activitatea ONG-ului sunt implicați într-o măsură mai mare jurnaliști independenți, dar nu exclusiv, organizația devenind binecunoscută și căpătând autoritate în mediul jurnalistic local.

³⁹ „Uniunea Jurnaliștilor la a 20-a aniversare” («Союз журналистов Приднестровья отмечает 20-летие») — <http://novostipmr.com/ru/news/14-05-21/soyuz-zhurnalistov-pridnestrovya-otmechaet-20-letie>, în rusă

⁴⁰ „În Transnistria va apărea un Cod de etică profesională al jurnaliștilor” («В Приднестровье появится Кодекс профессиональной этики журналистов») — <http://novostipmr.com/ru/news/13-04-27/v-pridnestrove-poyavitsya-kodeks-professionalnoy-etiki>, în rusă

⁴¹ „Codul de etică profesională al jurnaliștilor din Transnistria” («Кодекс профессиональной этики союза журналиста Приднестровья») — <http://mediacenter.md/biblioteka/120-kodeks-professionalnoy-etiki-zhurnalista-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki.html>, în rusă

⁴² <http://mediacenter.md/main/1-post1.html>

De menționat că Centrul Media nu se specializează doar pe susținerea jurnaliștilor. Printre beneficiarii acestuia sunt și reprezentanți ai ONG-urilor. Organizația tinde să-și lărgescă cercul activităților în sfera drepturilor omului.

Deocamdată, Centrul Media nu oferă asemenea servicii profesionale cum sunt asistența juridică, administrarea programelor pentru jurnaliști și redacții, chestiunile legate de accesul la informație, relațiile de muncă în presă sau reprezentarea intereselor editorilor de presă.

Alte organizații desfășoară activități distincte pentru susținerea jurnaliștilor profesioniști sau civici: Apriori, Interacțiune-Vzaimodeistvie, Agenția informațională Aspect Social, Rezonans, De-facto, Institutul Independent de Drept și Societate Civilă și altele. Liderii acestor ONG-uri includ și jurnaliști.

Printre activitățile desfășurate de ele putem enumera următoarele: mese rotunde, instruirii, dezbateri (majoritatea ONG-urilor sus-numite), advocacy și promovare în domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare (Apriori), chestiuni de acces la informații (Apropri, Interacțiune), promovarea standardelor profesionale și a eticii jurnalistice (De-facto), difuzarea de informații și resurse informaționale (Apriori, Aspect Social, Interacțiune), cercetări, analize și publicații (Apriori, Aspect Social, Interacțiune și altele), concursuri și premii (Interacțiune), școala tinerilor jurnaliști (Institutul Independent de Drept și Societate Civilă).

Organizațiile neguvernamentale inițiază diverse proiecte prin care își extind sferile de activitate. Astfel, centrul juridic și de informare Apriori a creat Clubul Civic nr.19⁴³, care se autopozitionează ca „o platformă destinată exprimării libere a gândurilor și ideilor, dezbaterii problemelor actuale, exprimării artistice, educației civice, inclusiv prin mijloacele artei contemporane”. Clubul găzduiește dezbateri, expoziții de fotografie, vizionări de filme și alte evenimente dedicate drepturilor și libertăților omului. În 2013 și 2014 clubul a desfășurat Săptămâna Libertății de Exprimare, la care au fost invitați să participe atât jurnaliști din regiune, cât și dinafara ei.⁴⁴

Există anumite încercări de a promova inițiative media la nivel local. În Dubăsari, asociația obștească Medici pentru Ecologie au lansat în 2014 un proiect cu titlul „Centrul pentru Jurnalism Ecologic”, care are drept scop „să reunească jurnaliștii profesioniști și amatori care abordează subiecte legate de protecția mediului”⁴⁵.

O analiză a informației ne arată astfel că activitatea ONG-urilor de media din stânga Nistrului în general capătă mai mult dinamism și diversitate. Totuși, beneficiarii acestor activități sunt încă reticenți în aprecieri – majoritatea celor chestionați în cadrul prezentului sondaj consideră că asociațiile profesionale existente și ONG-urile din regiunea transnistreană în ansamblu nu satisfac complet necesitățile mass-mediei și ale angajaților din acest domeniu.

⁴³ <http://club19.ru/>

⁴⁴ <http://apriori-center.org/news/114>; http://nr2.com.ua/News/world_and_russia/grazhdanskie-aktivisty-pridnestrovja-provodjat-nedelju-svobody-slova-foto-24896.html, în rusă

⁴⁵ <http://ecolife-dubossary.ru/?p=1148>

Legislația ce reglementează activitatea ONG-urilor de media

Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare activează în același cadru legislativ ca și alte asociații neguvernamentale din stânga Nistrului.

Pe lângă constituția adoptată de administrația de la Tiraspol, care garantează dreptul cetățenilor la întrunire⁴⁶, în regiunea transnistreană există alte două legi care reglementează activitatea ONG-urilor: Legea privind organizațiile necomerciale din 28.12.2005⁴⁷ și Legea privind asociațiile obștești din 16.07.2008⁴⁸.

Conform celei dintâi, „organizațiile necomerciale pot fi înființate sub forma unor organizații (asociații) obștești sau religioase, parteneriate sau instituții necomerciale, organizații autonome necomerciale, fonduri, asociații sau uniuni sociale, de binefacere sau de alte tipuri” și altele. Cea de-a doua lege stipulează următoarele forme organizaționale și juridice ale asociațiilor: asociație obștească, mișcare obștească, fond public, instituție publică, organ de autogestiune publică și partid politic.

Din cele șase ONG-uri chestionate în prezentul studiu, patru sunt înregistrate sub forma unor parteneriate necomerciale (prima lege), iar două – sub forma unor asociații obștești (a doua lege).

În virtutea activității specifice pe care o desfășoară, ONG-urile din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare se conduc de asemenea de Legea privind mijloacele de informare în masă⁴⁹. Varianta actuală a legii este în vigoare din 2003. În 2012, Serviciul comunicații, informare și mass-media al administrației de la Tiraspol a propus un nou proiect de lege, pe care l-a înaintat legislativului de-facto al regiunii, însă deputații l-au respins în mai 2013, considerându-l contrar principiilor democratice⁵⁰. În 2014 mass-media de stat a anunțat că în curând, parlamentul regiunii nerecunoscute va dezbate un nou proiect al legii presei. Conform șefului serviciului sus-menționat, proiectul a fost formulat după exemplul unei legi analoge din Federația Rusă⁵¹. Jurnaliștii independenți și activiștii civici care au dezbătut prevederile proiectului de lege s-au pronunțat împotriva adoptării lui, cu observația că acesta limitează drepturile și libertățile jurnaliștilor și ale presei⁵². După părerea lor, chiar și prezenta lege este mai potrivită necesităților actuale, cu toate că are nevoie de amendamente.

La momentul actual, mass-media și organizațiile din domeniu continuă să se conducă de vechea Lege a presei.

⁴⁶ <http://president.gospmr.ru/ru/news/konstituciya-pridnestrovskoy-moldavskoy-respubliki>, ct. 33.

⁴⁷ <http://zakon-pmr.com/DetailDoc.aspx?document=60908>

⁴⁸

<http://www.justice.idknet.com/Web.nsf/767eb8a58ad76a2bc22574d5002acf15/fd57bed73f9886adc2257520002d2bb6!OpenDocument>

⁴⁹ <http://svyaz.gospmr.ru/smi-poligr/smi-poligr-zakony/101-zakon-prezident-pridnestrovskoj-moldavskoj-respubliki-ot-11-aprelya-2003-g-n-263-z-iii-o-sredstvakh-massovoj-informatsii>

⁵⁰ „Proiectul de lege a presei: perspective” («Проект закона о СМИ: какие перспективы») — <http://mediacenter.md/aktualno/224-proekt-zakona-o-smi-kakie-perspektivy.html>, în rusă

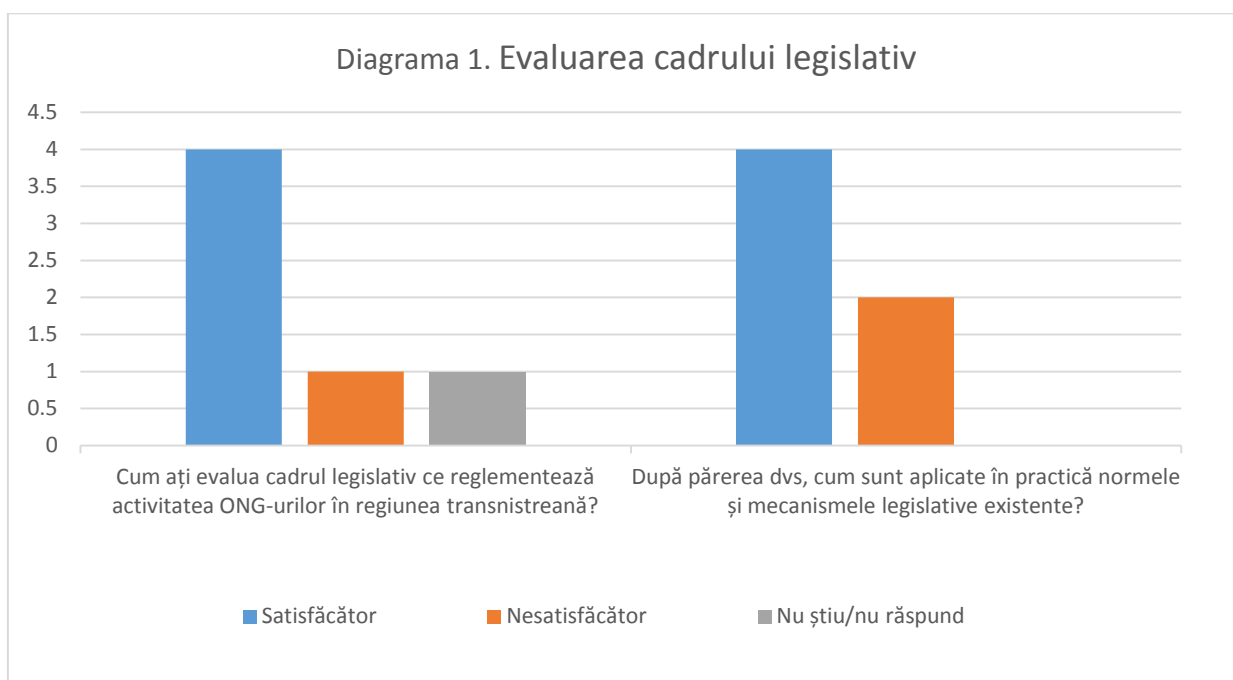
⁵¹ „Lucrul asupra proiectului de lege a presei continuă” («Продолжается работа над законом ПМП "О средствах массовой информации"») — <http://pmrnews.org/11953-prodolzhaetsya-rabota-nad-zakonom-pmr-o-sredstvakh-massovoy-informacii.html>, în rusă

⁵² „Noua lege a presei nu trebuie adoptată!” («Новый закон о СМИ не принимать!») — http://mediacenter.md/novosti_media-centra/282-novyy-zakon-o-smi-ne-prinimat.html, în rusă

Reprezentanții ONG-urilor chestionate pentru prezentul studiu au remarcat de asemenea faptul că se întâmplă să se bazeze în activitatea lor și pe Legea privind apelul cetățenilor⁵³.

Asociațiile obștești și organizațiile necomerciale sunt obligate să se înregistreze pe lângă serviciul relevant al Ministerului Justiției al administrației nerecunoscute de la Tiraspol, pentru a obține statut de persoană juridică. Majoritatea respondenților noștri au considerat că procedura de înregistrare a ONG-urilor este deschisă și apolitică, și doar unul a considerat că este „insuficient de deschisă și de apolitică”.

Rapoartele precedente privind starea celui de-al treilea sector notau legislația precară în domeniul reglementării activității ONG-urilor în această regiune⁵⁴. În cursul prezentei cercetări, experții i-au rugat pe reprezentanții asociațiilor să evalueze cadrul legislativ ce reglementează activitatea ONG-urilor, și în particular pe cea a ONG-urilor de media. Patru dintre respondenți au oferit calificativul „satisfăcător”, unul – „nesatisfăcător”, iar altul s-a abținut. La întrebarea „După părerea dvs, cum sunt aplicate în practică normele și mecanismele legislative existente?” patru respondenți au bifat răspunsul „satisfăcător”, în timp ce doi alții – „nesatisfăcător” (diagrama 1).

De notat că respondenții nu au putut formula o opinie clară și unitară privind măsurile ce ar trebui întreprinse pentru îmbunătățirea cadrului legislativ privind ONG-urile, mass-media și libertatea de exprimare. Din variantele propuse, unii respondenți au ales opțiunea „Legile actuale să se adopte în redacție nouă”, alții s-au pronunțat pentru îmbunătățirea normelor actuale, iar cineva a notat ambele variante. Unul dintre participanți a oferit propria soluție pentru îmbunătățirea cadrului legislativ: „(să se adopte, n.a.) *scutiri fiscale pentru entități comerciale în*

⁵³ http://mediacenter.md/zakonodatelnaiia_baza/169-ob-obrascheniyah-grazhdan-redakciya-na-26062012.html

⁵⁴ „Raport privind sectorul ONG-urilor” («Отчет о НПО-секторе») — <http://law-civilsociety.com/otchet-o-npo-sektore.html>

cazul desfășurării unor activități de natură socială”. Un alt respondent a evaluat pesimist oportunitățile de îmbunătățire a cadrului juridic: *„Din păcate, astăzi cea mai mare parte din modificările propuse în legislație contribuie nu la îmbunătățirea sectoarelor în cauză, ci la crearea de noi limitări și obstacole.”*

Sumar

Atât opiniile experților, cât și rezultatele chestionarelor prezentului studiu relevă neajunsurile bazei normative privind ONG-urile transnistrene în general, și privind asociațiile de media în particular. În același timp, cel puțin în perioada desfășurării studiului, reprezentanții societății civile nu au putut oferi o viziune clară despre care părți ale legislației ar trebui îmbunătățite și cum anume (cu excepția Legii presei).

Viabilitatea organizațională a sectorului asociativ de media

Cercetările privind starea actuală a ONG-urilor din regiunea transnistreană care s-au desfășurat în anii precedenți au indicat o problemă de slăbiciune instituțională a organizațiilor obștești din stânga Nistrului. *„Acestea duc lipsă de cadre, materiale, informații și au dificultăți de natură organizațională. Multe ONG-uri nu au nici strategii de dezvoltare, nici strategii de viabilitate”*, se menționează într-unul din rapoarte, publicat în 2012⁵⁵. *„Programele de instruire la care participă reprezentanții ONG-urilor sunt haotice și nesistematizate. Nici organizațiile începătoare și nici cele cu experiență nu reușesc să obțină la timpul convenit pregătirea necesară pentru nivelul lor. Aceștia sunt nevoiți să „vâneze” cursuri separate, adesea în regiuni diferite. În consecință, nivelul de profesionalism al multor membri ai ONG-urilor este foarte scăzut, cu un ritm foarte lent de apariție a unor lideri pe plan social și de atragere a voluntarilor activi în organizații și proiecte.”*

Am citat mai sus o evaluare similară, dată de experți în 2012-2013 nemijlocit organizațiilor de media, sau mai curând potențialului lor profesional și administrativ („de regulă, foarte scăzut”)⁵⁶.

Un șir de aspecte legate de dezvoltarea organizațională au fost examinate în cadrul chestionării ONG-urilor pentru studiul de față. Astfel, toți respondenții au subliniat că organizațiile pe care le reprezintă au o misiune clară, formulată în scris. Numai două organizații – Uniunea Jurnaliștilor și Centrul Media – au menționat presa în misiunile lor.

Misiunea Uniunii Jurnaliștilor din Transnistria este formulată în modul următor: *„Să contribuie la desfășurarea fără obstacole a activității instituțiilor de informare în masă, în paralel cu respectarea intereselor legale, a drepturilor civile și a libertăților persoanei; să crească potențialul artistic și activismul civic al jurnaliștilor; să le ofere asistență juridică și socială, iar în cazurile în care e necesar, să le ofere protecție socială.”* La rândul său, misiunea Centrului Media stipulează următoarele: *„Să contribuie la dezvoltarea calitativă a jurnalismului profesional și civic; la viabilitatea ONG-urilor și îmbunătățirea imaginii acestora, și la consolidarea societății civile; la promovarea ideilor de respectare și protecție a drepturilor*

⁵⁵ Там же.

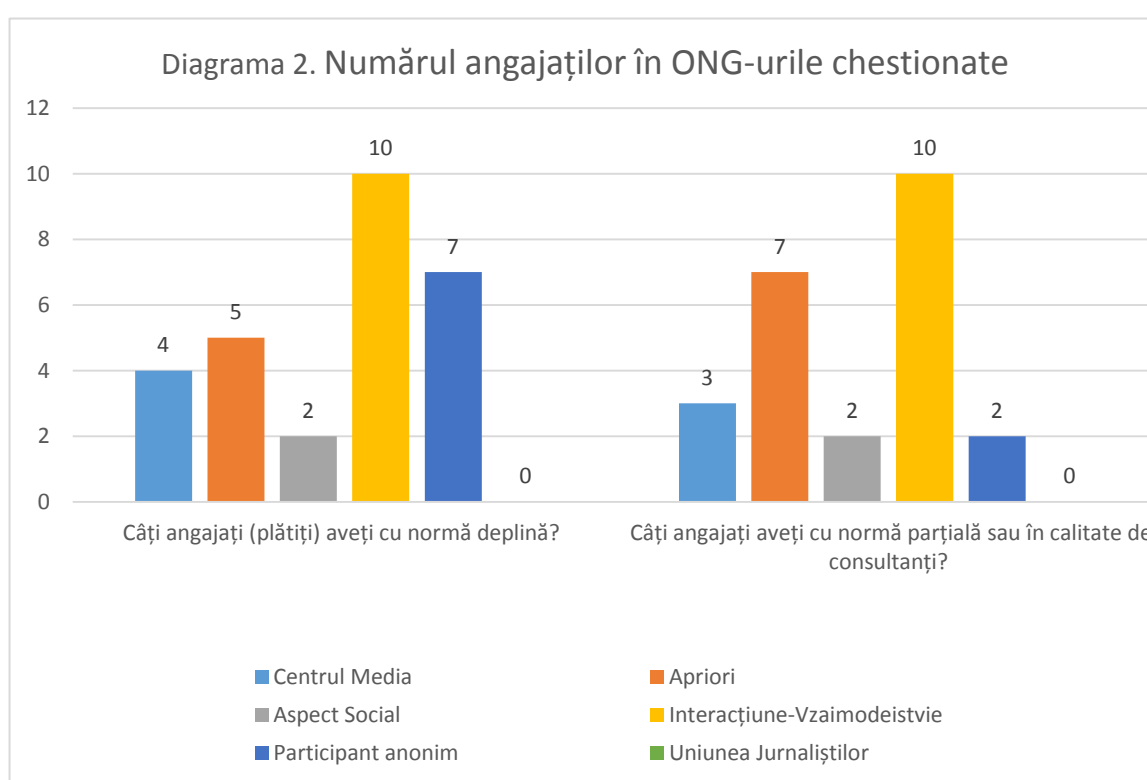
⁵⁶ Media Needs Assessment for Transnistrian region. Центр независимой журналистики, 2013.

omului; la dezvoltarea societății civile în Transnistria și reglementarea relațiilor dintre sectoarele acesteia”.

Misiunile celorlalte organizații participante reflectă aspecte legate de drepturile omului, activism civic, parteneriat social și ajutor social.

Cinci ONG-uri respondente din șase dispun de un plan de dezvoltare strategică și toate șase își evaluează dezvoltarea organizațională și felul în care se ating scopurile strategice și obiectivele pe care și le propun. Respondenții consideră că ONG-urile din care fac parte reușesc să-și atingă scopurile strategice în majoritatea cazurilor și doar un singur participant la sondaj a recunoscut că aceasta se întâmplă uneori.

Toate ONG-urile au indicat că dețin actele și regulamentele administrative, formulate în scris,

care reglementează activitatea organizației.

În trei organizații neguvernamentale organul de conducere este reprezentat de direcție, în una – de adunarea generală a membrilor, iar în alta – de consiliul consultativ. Reprezentantul unei organizații a bifat în chestionar două forme de conducere: consiliul de directori și direcția. În trei din cele șase asociații conducerea are în componență jurnaliști.

Numărul angajaților salariați cu normă deplină variază de la două la zece persoane. Aceleași cifre apar și în cazul angajaților cu normă parțială sau în cazul consultanților (vezi diagrama 2). La întrebarea dacă numărul membrilor asociației s-a schimbat comparativ cu anul trecut, trei respondenți au răspuns cu „nu”, iar doi – cu „da, a crescut” (un respondent neindicând nimic la acest capitol).

Uniunea Jurnaliștilor a fost singura organizație din cele șase care nu are personal. Cu toate acestea, această asociație profesională are peste o sută de membri.

După cum sugerează răspunsurile primite, toate ONG-urile utilizează activ resursa voluntariatului, singura excepție fiind Uniunea Jurnaliștilor, care nu apelează la voluntari. Numărul voluntarilor variază probabil în funcție de necesitățile organizației – de la cinci-șase la peste cincizeci de voluntari.

Sumar

Pe plan organizațional, majoritatea ONG-urilor chestionate în cadrul studiului denotă stabilitate. Numărul angajaților organizațiilor obștești este adesea mic și nu trece de zece persoane, însă, pe de altă parte, niciuna nu și-a micșorat numărul de angajați, iar unele chiar și l-au mărit, ceea ce denotă o tendință pozitivă în dezvoltarea lor. Este important și faptul că toate ONG-urile au formulată și o misiune și își evaluează dezvoltarea organizațională, în timp ce majoritatea lor dispun și de un plan de dezvoltare strategică. Cele mai mari curențe în ce privește viabilitatea organizațională le înregistrează Uniunea Jurnaliștilor, care funcționează fără personal.

Viabilitatea financiară

În raportul privind starea actuală și strategia de dezvoltare a societății civile în regiunea transnistreană publicat de Institutul independent de drept și societate civilă în 2012 sunt menționate următoarele dificultăți sub aspectul viabilității financiare: „... *Lipsește finanțarea sectorului civil din partea organelor de stat. Aproape fiecare ONG suferă de instabilitate financiară, atât din surse interne, cât și din exterior. (...) Conform unei statistici neoficiale, peste 90% din bugetele ONG-urilor independente transnistrene se formează din finanțările donatorilor externi. (...) Pe lângă aceasta, ea (problema finanțării, n.a.) se complică din cauza capacităților foarte reduse ale liderilor organizațiilor de a face propuneri de proiecte și de a coordona managementul unui proiect. Conform spuselor participanților la întâlniri (în cadrul studiului, n.a.) în regiune sunt doar câteva ONG-uri capabile, după părerea lor, de a face o propunere de proiect serioasă și de a implementa un proiect cu un buget considerabil*”⁵⁷.

Un alt aspect al problemei este legat de funcționarea în regiunea transnistreană a Legii asistenței nerambursabile, care are drept scop reglementarea „aspectelor juridice și organizaționale” ale asistenței financiare și materiale venite din afară. În baza acestui act a fost fondat Consiliul coordonator pentru asistență tehnică, compus din câte doi reprezentanți ai puterii executive și legislative de-facto ale regiunii. Conform legii, „cu drept consultativ, la activitatea Consiliului coordonator pot lua parte reprezentanții asociațiilor obștești republicane”⁵⁸.

Consiliul coordonator adoptă decizii pe marginea proiectelor de asistență tehnică propuse și le înregistrează într-un registru unic. Acordurile încheiate de participanții la proiectele de asistență

⁵⁷ Starea actuală și strategia de dezvoltare a societății civile în Transnistria. Institutul independent de drept și societate civilă («Отчет о НПО-секторе») — <http://law-civilsociety.com/otchet-o-npo-sektore.html>

⁵⁸ <http://www.minjust.org/web.nsf/767eb8a58ad76a2bc22574d5002acf15/30cbbdd50166ba2ac225799e003e5716!OpenDocument>

tehnică sunt supuse unei expertize din partea comisiei pentru ajutor umanitar. Conform rezultatelor acesteia, comisia emite certificate de asistență tehnică pentru mărfuri, mijloace financiare, lucrări sau servicii. Această procedură este obligatorie pentru organizațiile care vor să obțină scutiri⁵⁹. „Băncile transnistrene, la rândul lor, conform directorilor unor ONG-uri, nu le permit să utilizeze mijloacele financiare primite de la donatori fără acordul consiliului dat, chiar și în cazurile unor proiecte care nu sunt incluse în rândul celor de asistență tehnică sau umanitară”, se menționează în raportul privind starea actuală a ONG-urilor⁶⁰.

Alte aspecte concrete ce țin de viabilitatea financiară a ONG-urilor de media le-am clarificat cu ajutorul răspunsurilor din chestionare.

În cursul sondajului am aflat că nu toate ONG-urile (mai exact, doar două din șase) au un plan scris de atragere a finanțării pentru cel puțin un an înainte. În același timp, cel mai adesea, organizațiile au atras finanțări reieșind din planurile lor de dezvoltare strategică, sau pe măsură ce apăreau programe de grant. Două dintre ONG-urile chestionate organizează evenimente de colectare de bani (fundraising).

Structura finanțării ONG-urilor de media și libertate de exprimare este compusă în proporție de 80 până la 100 % din granturi internaționale. Celelalte surse de finanțare au, de regulă, o contribuție nesemnificativă: de exemplu, au fost menționate contribuțiile de membru (în valoare de 0,5 %) și activitățile profitabile ale ONG-ului (de la 2 până la 10 %). Doar unul dintre ONG-urile respondente a reușit să diversifice într-o oarecare măsură sursele de finanțare: donații individuale, subvenții sau dotări din partea statului, donații din partea organizațiilor comerciale. Totuși, nici în acest caz ele nu reprezintă mai mult de 20 %.

Uniunea Jurnaliștilor este singura dintre cele chestionate în decursul studiului, care nu are finanțare sub nicio formă.

Trei organizații și-au evaluat nivelul de finanțare anuală ca depășind suma de 50 000 de dolari SUA, iar una — între 30 000 și 50 000 de dolari. Un respondent a notat că nu este dispus să răspundă la întrebarea privind finanțele.

Niciunul din ONG-urile chestionate (cu excepția UJT) nu a avut bugete în scădere în decursul ultimului an. Dimpotrivă, la majoritatea finanțările au crescut, și numai în cazul unei singure organizații finanțarea a rămas la același nivel.

Majoritatea respondenților dispun de resurse materiale precum sediu închiriat, mobilier, calculatoare, telefoane, copiator și rețea internet. Fiecare organizație are propriul său sediu, iar una dintre ele are și autoturism. Reprezentantul UJT a notat că organizația sa nu dispune de nicio resursă materială.

Toate cele șase ONG-uri au conturi bancare și aproape toate (cu excepția UJT) au un contabil cu normă deplină sau parțială.

⁵⁹ «Отчет о НПО-секторе» — <http://law-civilsociety.com/otchet-o-npo-sektore.html>

⁶⁰ Там же.

Sumar

Analiza datelor de mai sus ne permite să concludem că starea financiară a ONG-urilor din domeniul mass-mediei, exceptând Uniunea Jurnaliștilor, este una destul de viabilă. Cel puțin unul din factorii care confirmă această idee este faptul că pe parcursul anului trecut, asociațiile au reușit să păstreze sau chiar să crească volumul de finanțare. Este vizibilă dependența înaltă a ONG-urilor de granturile internaționale, însă în această privință nu se întrevăd mari schimbări în viitorul apropiat, luând în considerare situația social-politică și economică a regiunii.

Relații externe

În această secțiune vom examina aspecte legate de interacțiunea organizațiilor din domeniul mediei și al libertății de exprimare cu unele părți interesate (stakeholders), dar și despre canalele media pe care le aleg aceștia pentru a difuza informații în ceea ce-i privește.

Am remarcat mai sus existența unui șir de probleme în relațiile organizațiilor neguvernamentale cu autoritățile de-facto ale regiunii. În studiul de față, cercetătorii au fost interesați să afle de la ONG-urile respondente cum evaluează aceștia nivelul cooperării cu puterea. Notele oferite au variat mult. Reprezentantul unui ONG a spus că relațiile cu structurile autorităților sunt active și productive, alți doi notând că au relații normale de lucru. Conform unui alt participant, cooperarea are loc ocazional și se observă *„o nedorință de a stabili contacte din partea structurilor statului”*.

Un respondent a remarcat că relațiile cu autoritățile sunt complicate, iar asupra membrilor asociației se exercită presiuni. Un alt respondent a scris după cum urmează: *„Relațiile nu sunt simple, deși fără presiuni semnificative, dar nici cordiale nu le putem numi... control deosebit și urmărire a activităților noastre, presiuni asupra voluntarilor sau asupra prietenilor asociației”*.

O mare parte dintre respondenți au o viziune în general pozitivă asupra cooperării cu donatorii internaționali. Notele au fost atribuite în felul următor: cooperare activă și productivă – 2, normală – 2, ocazională – 1, nu cooperăm – 1.

Tabloul este cu totul altul în ce privește relațiile cu sfera afacerilor: patru din cele șase ONG-uri nu cooperează cu entitățile comerciale, iar unul cooperează, conform spuselor respondentului, puțin. Un singur ONG are contacte active și productive cu structurile de afaceri.

Cele mai bune note, probabil, au fost acordate cooperării ONG-urilor cu alte organizații neguvernamentale: patru respondenți au considerat-o activă și productivă, iar unul – normală. O singură organizație a recunoscut că nu cooperează cu alte ONG-uri.

Toate ONG-urile, cu excepția unuia, sunt membre ale unor coaliții din regiunea transnistreană, cum ar fi „Parteneriatul social transnistrean” («Приднестровское социальное партнёрство») și „Platforma pentru prevenirea violenței în familie și promovarea drepturilor femeilor” («Платформа по предотвращению насилия в семье и продвижению прав женщин»). Unele ONG-uri sunt afiliate unor coaliții de asociații neguvernamentale naționale (Republica

Moldova), externe (Rusia) sau internaționale. Nimeni din respondenți nu a indicat în lista sa vreo coalitie internațională din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare.

După cum e și firesc pentru o organizație din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare, ONG-urile chestionate difuzează în mod activ informații privind propria activitate prin diverse canale media, unul dintre care este presa (în principal ziare, televiziuni, publicații online). Majoritatea ONG-urilor respondente nu se limitează la presă și se fac cunoscute și prin web site-urile proprii sau ale altor organizații, publicând buletine informaționale, răspândind fluturași și broșuri, organizând prezentări ș.a.m.d.

Două din cele șase organizații chestionate nu au web site-uri proprii – Uniunea Jurnaliștilor și Aspect Social. Motivul indicat de respondenți a fost lipsa resurselor materiale pentru crearea acestuia, iar Uniunea Jurnaliștilor a adăugat și deficitul de resurse umane. Aceleași două organizații nu au nici profiluri în rețelele de socializare.

Din cele patru ONG-uri care au website, unul și-l actualizează pe al său în mod neregulat.

Trei organizații editează buletine informative: Centrul Media – ziarul *Grajdanskoe Obșcestvo* («Гражданское общество») ⁶¹ (ediție lunară cu 999 de exemplare), Apriori – buletinul Infopost ⁶² (ediție trimestrială în format electronic) și Interacțiune-Vzaimodeistvie – *Agora* ⁶³ (ediție trimestrială cu 999 de exemplare).

Sumar

Majoritatea organizațiilor chestionate au relații externe suficient de dezvoltate, însă există un șir de dificultăți. În relațiile cu autoritățile situația este cea mai echivocă, evaluările variind între „cooperăm activ și productiv” și „suntem supuși presiunilor”. Cele mai slabe relații ONG-urile le au cu sfera de afaceri (ceea ce poate fi explicat prin specificul activităților organizațiilor, care nu presupun contacte frecvente cu cercurile antreprenoriale), iar cele mai strânse – cu alte organizații neguvernamentale. Chestionarele nu au relevat existența unor contacte ale ONG-urilor transnistrene cu asociațiile internaționale din domeniul presei și al libertății de exprimare.

Cele mai mari dificultăți pe acest segment le înregistrează Uniunea Jurnaliștilor, care din toate relațiile externe a bifat doar colaborarea cu structurile autorităților. Uniunea nu a stabilit o conexiune nici cu alte asociații obștești, iar capacitățile de comunicare despre sine sunt limitate sever din cauza lipsei unui website.

Serviciile ONG-urilor și evaluarea acestora de către jurnaliști

Analiza acestui aspect în prezenta cercetare se bazează pe rezultatele chestionării a două grupuri: unul compus din șase ONG-uri și altul, din 11 jurnaliști, care au oferit note serviciilor prestate de către acestea pentru mass-media.

Jurnaliștii au fost rugați să numească asociațiile profesionale și organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare pe care le cunosc. Cel mai frecvent au fost

⁶¹ <http://mediacenter.md/nasha-dazeta/>

⁶² <http://ru.scribd.com/dmarchkov/documents>

⁶³ <http://ngointeraction.org/main/gazetaagora/>

menționate Uniunea Jurnaliștilor și Centrul Media. De asemenea, unii reprezentanți ai presei au indicat ONG-urile Apriori și Rezonans, unul amintind și de Școala tânărului jurnalist (cu referință, probabil, la proiectul ONG-ului Institutul de drept și societate civilă). Trei respondenți nu au putut oferi niciun răspuns la această întrebare.

Tabelul 1. Tipuri de activități în sfera media desfășurate de ONG-uri

	Uniunea Jurnaliștilor	Centrul Media	Apriori	Aspect Social	Interacțiune-Vzaimodeistvie	Participant anonim
Advocacy (campanii sociale) sau promovare în domeniul presei și al libertății de exprimare		✓	✓			
Instruiri, cursuri, stagii		✓		✓	✓	✓
Educație de durată (școala tânărului jurnalist, etc)		✓				
Consultații profesionale		✓	✓		✓	
Mese rotunde și dezbateri	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Difuzare de informații, resurse informaționale pentru jurnaliști		✓	✓	✓		✓
Asistență juridică pentru jurnaliști și redacții						
Reprezentarea intereselor editorilor						
Chestiuni de acces la informație			✓		✓	
Cercetări, analize, publicații		✓	✓	✓	✓	✓
Monitorizarea condițiilor de desfășurare a activității presei, a respectării drepturilor jurnaliștilor și a libertății de exprimare, a abuzurilor la adresa oamenilor de presă		✓				
Administrarea programelor pentru jurnaliști și redacții						
Concursuri și premii pentru jurnaliști	✓	✓				✓
Promovarea standardelor jurnalismului profesionist și a eticii jurnalistice		✓				✓
Relații de muncă						
Organizarea cluburilor de presă și a întâlnirilor tematice		✓	✓	✓	✓	
Altele						

Opt din cei unsprezece jurnaliști chestionați consideră că ONG-urile existente nu satisfac în manieră suficientă necesitățile presei și ale jurnaliștilor; doi dintre ei consideră că aceste organizații nu satisfac deloc necesitățile lor, iar un respondent nu a evaluat în niciun fel această relație, pentru că a notat mai devreme că nu crede că există o asemenea comunitate.

Pentru a avea o imagine mai detaliată a serviciilor existente pentru presă și jurnaliști, autorii cercetării le-au propus reprezentanților ONG-urilor să noteze acele sfere pe care le cuprind în activitatea lor organizațiile. Aceste date sunt incluse în tabelul nr.1. Reieșind din acestea, cele mai multe servicii le oferă presei și jurnaliștilor Centrul Media și Apriori, iar cele mai puține – Uniunea Jurnaliștilor.

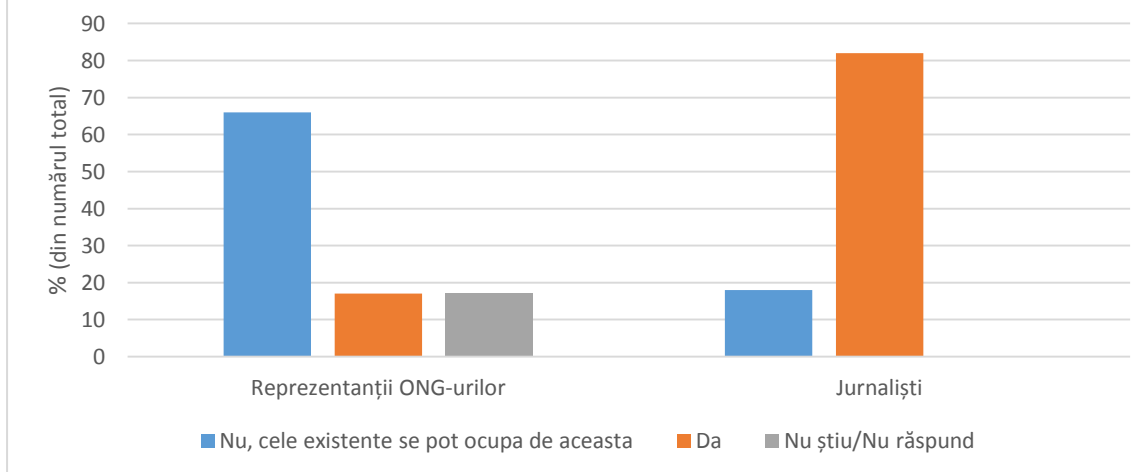
Cel mai frecvent sunt oferite activități precum mese rotunde și dezbateri (toate șase ONG-urile), instruire, cursuri și stagii; cercetări, analize și publicații; organizarea cluburilor de presă și a întâlnirilor tematice. Nu sunt deloc cuprinse în sfera de activitate a ONG-urilor existente servicii legate de asistența juridică a jurnaliștilor și redacțiilor, reprezentarea intereselor editorilor, administrarea programelor pentru presă și relațiile de muncă din colectivele de redacție. Nu sunt suficient acoperite sferele de servicii de tip advocacy și promovare, instruire de durată a tinerilor profesioniști, promovarea accesului la informație și a standardelor jurnalismului profesionist, dar și monitorizarea condițiilor de activitate a presei, a respectării drepturilor jurnaliștilor și a libertății de exprimare.

Gradul de informare a jurnaliștilor privind serviciile oferite de ONG-uri este variat, deși per total nu e foarte scăzut. Sunt reprezentanți ai presei care consideră că activitățile sus-menționate nu le prestează nimeni. Uneori, cei chestionați atribuiau unor ONG-uri tipuri de activități pe care organizațiile nu le indicaseră.

Jurnaliștii respondenți au evaluat pe o scară de 5 puncte fiecare tip de activitate desfășurată de ONG-uri. Cele mai mici note au fost acordate suportului juridic pentru jurnaliști, reprezentarea intereselor editorilor, advocacy și promovarea în presă și consultațiile profesionale. Cel mai bine notate au fost acele direcții care țin de organizarea meselor rotunde și a dezbaterilor, ca și de desfășurarea instruirilor, cursurilor și a stagiilor.

Atât jurnaliștilor, cât și reprezentanților ONG-urilor li s-a adresat întrebarea „Ce tipuri de activitate din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare sunt, după părerea dvs, insuficient sau deloc dezvoltate în regiunea transnistreană?”. Însușind răspunsurile obținute, între jurnaliști cel mai frecvent s-au evidențiat următoarele cinci variante: 1) advocacy și promovarea în domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare, 2) monitorizarea condițiilor de activitate a presei, a respectării drepturilor jurnaliștilor și a libertății de exprimare, a abuzurilor în privința oamenilor de presă, 3) consultațiile profesionale, 4) suportul juridic pentru jurnaliști și redacții, 5) administrarea programelor pentru jurnaliști și redacții.

Diagrama 3. Există necesitatea creării unei noi organizații...?

Reprezentanții ONG-urilor au clasificat lista de servicii care lipsesc în modul următor: 1) advocacy și promovarea în domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare, 2) asistența juridică pentru jurnaliști și redacții, 3) chestiuni legate de accesul la informație, 4) cercetări, analize, publicații, 5) promovarea accesului la informație și a standardelor jurnalismului profesionist.

Ambele grupuri au răspuns la întrebarea „Există, după părerea dvs, necesitatea creării unei (unor) noi organizații care să se ocupe de aceste activități?” Este remarcabil faptul că opiniile reprezentanților societății civile diferă de cele ale jurnaliștilor. Majoritatea activiștilor ONG-urilor cred că nu este necesară crearea altor organizații, și că cele existente pot prelua aceste domenii. În schimb, o mare parte din jurnaliști consideră că este nevoie de o nouă organizație (vezi diagrama 3).

Pe parcursul sondării a fost examinat încă un aspect, legat de felul în care ONG-urile evaluează necesitățile beneficiarilor, și în particular ale jurnaliștilor. După cum relevă chestionarele, toate organizațiile neguvernamentale, cu excepția UJT, desfășoară evaluarea necesităților beneficiarilor la modul general. Doar Centrul Media evaluează necesitățile jurnaliștilor separat.

Sumar

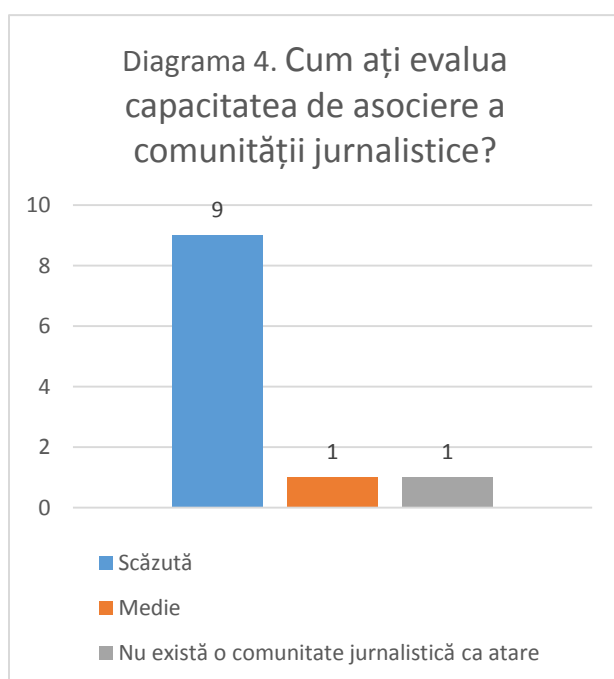
Majoritatea jurnaliștilor consideră că asociațiile existente actualmente în regiunea transnistreană nu satisfac în manieră suficientă necesitățile acestora. Cel mai mare număr de servicii îl acordă jurnaliștilor Centrul Media și Apriori, iar cele mai puține – Uniunea Jurnaliștilor. Următoarele tipuri de activități în folosul jurnaliștilor trebuie dezvoltate cel mai intens: advocacy și promovarea în domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare, asistența juridică pentru jurnaliști și redacții, monitorizarea condițiilor de activitate a presei, a respectării drepturilor jurnaliștilor și a libertății de exprimare, a abuzurilor în privința oamenilor de presă, consultațiile

profesionale, administrarea programelor pentru jurnaliști și redacții și promovarea accesului la informație și a standardelor jurnalismului profesionist. În timp ce jurnaliștii și-ar dori să apară o nouă organizație care ar completa deficitul de asemenea servicii, activiștii societății civile sunt convinși că ONG-urile existente pot să suplinească acest gol. La momentul actual, doar o singură organizație evaluează necesitățile jurnaliștilor în calitate de beneficiari ai programelor sale.

Evaluarea modului de asociere a comunității jurnalistice

O secțiune separată în acest studiu a fost dedicată subiectului consolidării comunității jurnalistice.

Astfel, reprezentanții presei au fost rugați să evalueze capacitatea lor de asociere. Majoritatea respondenților (9 din 11) au considerat că este scăzută, unul a notat că nu există o comunitate jurnalistică, iar altul a evaluat nivelul consolidării ca fiind mediu (diagrama 4).

La întrebarea „Cunoașteți vreun caz de solidarizare activă a jurnaliștilor transnistreni în ultimii cinci ani în apărarea drepturilor și intereselor comune?” nouă din unsprezece jurnaliști au răspuns negativ. Una din participante a amintit niște încercări izolate de apărare a libertății de exprimare: „Au fost cazuri singulare, încercări de a-și afirma „eu-l”. Când jurnalistul Vardanean a fost arestat și condamnat la 15 ani, comunitatea jurnalistică în mare parte a luat apă în gură. Cazul lui Vardanean era urmărit și mediatizat doar de către *Novaia Gazeta*, *Celovek i ego prava* și *Profsoiuzniê Vesti*. Uniunea Jurnaliștilor amuțise. În cazul închiderii website-urilor, aceeași tăcere. Consiliul civic (Общественная палата), care totuși nu este o

organizație media, a făcut o încercare de a ieși cu o declarație privind închiderea website-urilor, dar aceasta nu a fost susținută de toți membrii Consiliului.”

Doi respondenți au notat că au existat, după părerea lor, cazuri de reacție colectivă a jurnaliștilor. „Da (asemenea cazuri au existat, n.a.). În 2014, când administrația raionului Dubăsari și a orașului Dubăsari (fondatorul ziarului) au încercat să forțeze redactorul Î.U.M. (întreprinderii unitare municipale, муниципальное унитарное предприятие, n.a.) „Redacția Zarea Pridnestrovia” să reducă numărul angajaților, inclusiv al jurnaliștilor”, a scris una din participante.

„În mai 2013, la ședința plenară a Uniunii Jurnaliștilor, a fost adoptat Codul de etică profesională și, în special, era vorba de solidaritatea profesională a comunității jurnalistice. În 2014, discutând despre noua Lege privind mijloacele de informare în masă, jurnaliști din mai

multe redacții au criticat proiectul propus și, prin aceasta, cred eu că și-au apărat drepturile și interesele (chiar dacă, se prea poate, au făcut-o în mod spontan, nu organizat)”, se menționează în alt chestionar.

Părerile respondenților din domeniul media s-au disociat în mod similar și la întrebarea privind cazurile din ultimii cinci ani, în care redacții sau comunități jurnalistice ar fi venit cu declarații publice sau scrisori deschise adresate structurilor administrative, publice sau internaționale referitor la activitatea mass-mediei. Un jurnalist a amintit apelul Centrului Media adresat „*structurilor de stat, internaționale și civice referitor la jurnaliștii Nicolai Buceațchi și Luiza Doroșenco, care erau supuși presiunilor*” și pe cel al jurnaliștilor ziarului *Zarea Pridnestrovia* către liderul administrației de la Tiraspol, Evgheni Șevciuk, referitor la „*intenția ilegală de reducere a numărului de angajați ai redacției*”. Cel de-al doilea respondent a făcut trimitere la scrisoarea deschisă a redacției transnistrene a agenției Novîi Reghion, „*din care reieșea că aceștia s-au închis nu din proprie inițiativă*”.

Participanții la sondaj nu au putut numi nicio asociație jurnalistică informală sau neînregistrată din sectorul transnistrean. Cu titlu de excepție, unul din respondenți a indicat Centrul pentru Jurnalism Ecologic din Dubăsari, un proiect al organizației neguvernamentale Medici pentru Ecologie. În unele cazuri, respondenții catalogau ONG-urile înregistrate oficial drept asociații informale.

Aproape toți reprezentanții mass-mediei care au fost chestionați au subliniat că jurnaliștii transnistreni se întâlnesc arareori pentru a discuta problemele, necesitățile sau succesele comune. Doi respondenți au spus că, după părerea lor, colegii lor nu se reunesc niciodată pentru asemenea ocazii. Răspunsurile s-au divizat aproape în aceleași proporții și la capitolul evaluării utilității unor asemenea întruniri, majoritatea fiind convinși că acestea sunt relativ utile. Unul din răspunsuri a apreciat întâlnirile jurnaliștilor ca fiind utile: „*Sunt tot atâtea ocazii de a ne întâlni ca „să ne vedem la față”, ca și de a ne povesti problemele.*” Un alt respondent a rezonat în felul următor: „*Se vor întâlni, se vor plânge și se vor despărți. Fără nicio acțiune colectivă; și nu pentru că n-ar vrea ei, ci pentru că înțeleg că ar fi o bălăceală inutilă în condițiile stării actuale a presei din transnistreană*”.

Sumar

Comunitatea jurnalistică din regiunea transnistreană rămâne a fi slabă pe parcursul mai multor ani. Încercările jurnaliștilor de a-și apăra drepturile sunt de regulă timide și sporadice, iar întâlnirile lor cu scopul de a discuta problemele și necesitățile comunității au o eficiență scăzută.

Necesitățile ONG-urilor și obstacolele în calea dezvoltării

Obstacolele în calea dezvoltării organizațiilor neguvernamentale și necesitățile acestora sunt examinate din perspective diferite în acest studiu. În particular, se face o disociere în ce privește barierele interne și externe ce stau în calea dezvoltării.

Pe parcursul chestionării, activiștii ONG-urilor au indicat cel mai frecvent finanțarea insuficientă și lipsa de profesioniști calificați ca fiind impedimente interne. Unii membri ai ONG-urilor au

menționat lipsa cooperării cu sectorul guvernamental sau de afaceri, insuficiența dotării cu echipament, competențe tehnice și manageriale scăzute, etc. Unul din participanți a formulat problema în următorii termeni: *„Lipsește mecanismele de apărare a activiștilor pentru drepturile omului, peisajul mediatic e sărac și cadrul legislativ nefuncțional. Lipsește instituțiile media independente”*.

În rândul respondenților ONG-iști, bariere externe reprezintă de regulă interesul scăzut al autorităților și al societății față de dezvoltarea asociațiilor obștești, carențele legislative în domeniul ONG-urilor, mai ales în ce privește legislația fiscală, și imaginea publică proastă a ONG-urilor.

Respondenții au fost rugați să aleagă din mai multe categorii de asistență potențială pe cele de care are nevoie ONG-ul lor pentru a depăși obstacolele interne și externe. Cel mai frecvent au fost solicitate asistență financiară, echipament, sediu propriu, instruire și ateliere pentru angajații ONG-urilor, evaluarea programelor/proiectelor ONG-urilor, acces la baza de date a ONG-urilor, informații despre donatori și programele acestora, și cooperare cu autoritățile și asociațiile obștești.

Ambele grupuri de respondenți – atât ONG-iștii, cât și jurnaliștii – au avut de răspuns la o întrebare privind obstacolele specifice care împiedică dezvoltarea asociațiilor profesionale de media și ale organizațiilor din sfera mediei și a libertății de exprimare. Opțiunile de răspuns oferite de chestionar erau următoarele:

- piața media subdezvoltată,
- nivelul scăzut de consolidare a comunității jurnalistice,
- situația complicată a presei și a libertății de exprimare în regiunea transnistreană,
- pasivitatea jurnaliștilor,
- carențele cadrului legislativ și neaplicarea acestuia,
- dezinteresul autorităților,
- presiunile din partea autorităților și a altor structuri,
- finanțarea insuficientă,
- altele (precizați).

De notat că per ansamblu, toate opțiunile sus-numite și-au găsit reflectarea în răspunsuri, într-o formă sau alta. Ceva mai des au fost selectate variantele „piața media subdezvoltată”, „situația complicată a presei și a libertății de exprimare în regiunea transnistreană”, „pasivitatea jurnaliștilor” și „finanțarea insuficientă”.

În sfârșit, toți respondenții au fost rugați să se exprime pe marginea următoarei întrebări: „Ce ar trebui făcut, după părerea dvs, pentru ca ONG-urile din domeniul media și al libertății de exprimare să se dezvolte fără impedimente în regiunea transnistreană?” Întrebarea a fost formulată în mod deschis, astfel că fiecare participant a putut să-și spună părerea. Vom cita din opiniile ambelor grupuri de respondenți câteva care ni s-au părut mai relevante:

- „Angajamentul autorităților pentru asemenea schimbări”;
- „Informarea și instruirea consumatorilor de presă, stimularea apariției presei și platformelor independente, popularizarea discuțiilor, reuniunilor, dezbaterilor și lecțiilor publice”;
- „Bănuiesc că depinde într-o măsură mare de ONG-urile însele. E nevoie de competență în stabilirea scopurilor, educație și resurse”;
- „Dezvoltarea societății civile”;
- „Întâi și întâi, jurnaliștii trebuie să dea dovadă de inițiativă și cointeresare, dar deodată, fiecare stă „în găoacea sa” și speră că problemele îl vor ocoli. Nu avem un lider între jurnaliști, care ar putea să-i organizeze. Cei „bătrâni” nu vor, iar cei tineri nu pot”;
- „Sporirea finanțării programelor de instruire, stagii, schimb de experiență; de asemenea, oferirea suportului asociațiilor profesionale existente și jurnaliștilor în parte, atât pe plan juridic, cât și pe plan moral și material. Însă suntem puțini, prea puțini, și, cel mai important, suntem răzlețiți...”;
- „Jurnaliști experimentați, combativi, intransigenți, neangajați, neînfricați; libertate de exprimare reală, nu declarată; bani; dorința jurnaliștilor de a se ridica de la calculatoare și de a lucra pentru întreaga comunitate media (dorință care, din nou, este puternic stimulată de bani – nimănui nu-i place să piardă timpul degeaba); un manager activ și profesionist, care și-ar asuma provocarea de a crea o asemenea organizație, de a o conduce și de a coordona membrii asociației jurnalistice”;
- „Îmbunătățirea legislației cu privire la media; nu doar cointeresarea jurnaliștilor, dar și solidarizarea lor, activismul și capacitatea de a-și apăra drepturile; ne lipsește instruirea juridică (puțin probabil ca în ziua de azi cineva din avocați să vrea să apere drepturile jurnaliștilor)”;
- „Este nevoie de o schimbare în legislație; jurnaliștii trebuie să se simtă protejați, iar acest lucru lipsește; nu există o concurență sănătoasă pe piața media; dominanța presei de stat; condițiile inegale pe piața de publicitate – toate acestea nu contribuie (la dezvoltare, n.tr.).”.

Sumar

Asociațiile profesionale ale jurnaliștilor și organizațiile din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare din regiunea transnistreană se confruntă în dezvoltarea lor cu o mulțime de obstacole pe plan intern și extern, caracteristice atât ONG-urilor din stânga Nistrului în general, cât și specifice doar organizațiilor de media. ONG-urile din domeniu continuă să aibă nevoie de un suport activ pe plan financiar, material și moral. În condițiile limitării libertăților și a slăbiciunii presei, comunitatea jurnalistică are urgentă nevoie de o „locomotivă”, de un exponent bine organizat care să le facă publice așteptările și dificultățile și să-i ajute la rezolvarea problemelor.

Concluzii

1. Atât părerile experților, cât și rezultatele chestionarelor evidențiază anumite curențe legislative în ce privește ONG-urile transnistrene.
2. Reprezentanții societății civile chestionați pentru prezentul studiu nu au putut formula o viziune clară a ceea ce – și cum – ar trebui îmbunătățit în legislație. Face excepție Legea privind mass-media – organizațiile neguvernamentale din domeniu și-au adus contribuția la dezbateră proiectului de lege și la evidențierea neajunsurilor acestuia.
3. Din punct de vedere organizațional, majoritatea ONG-urilor chestionate pentru prezentul studiu arată viabile. Adesea, numărul angajaților lor este redus, netrecând de zece, dar, pe de altă parte, niciunul nu și-a micșorat personalul, iar unii chiar și l-au mărit – semn al unei tendințe pozitive în dezvoltarea lor. De asemenea, e important că toate ONG-urile și-au stabilit câte o misiune și își urmăresc dezvoltarea organizațională, majoritatea absolută a acestora având și strategii. Cele mai mari dificultăți în materie de viabilitate organizațională le întâmpină Uniunea Jurnaliștilor, care nu are personal.
4. Situația financiară a ONG-urilor ce oferă servicii în domeniul media, cu excepția Uniunii Jurnaliștilor, este suficient de sigură. Un argument îl poate constitui și faptul că, pe parcursul anului trecut, organizațiile fie și-au majorat, fie și-au păstrat volumele de finanțare. Dependența ONG-urilor de granturile internaționale este vizibilă, însă în această privință nu se întrevăd schimbări considerabile, având în vedere situația social-politică și economică a regiunii.
5. Majoritatea organizațiilor chestionate au relații externe suficient de dezvoltate, însă există și un șir de dificultăți. În relație cu autoritățile situația e foarte echivocă, răspunsurile variind de la „cooperăm activ și productiv” la „suntem supuși presiunilor”. Cele mai slabe sunt relațiile cu sfera de afaceri (ceea ce poate fi explicat prin specificul activităților organizațiilor, care nu presupun contacte frecvente cu cercurile antreprenoriale), iar cele mai strânse – cu alte organizații neguvernamentale. Uniunea Jurnaliștilor înregistrează cele mai mari probleme la acest capitol, bifând din toate tipurile de relații externe doar relațiile cu autoritățile. UJT nu a stabilit colaborări cu alte organizații neguvernamentale și nu are un website propriu, pe care să-l poată folosi pentru a se promova.
6. Cele mai multe servicii le prestează jurnaliștilor și instituțiilor media ONG-urile Centrul Media și Apriori, iar cele mai puține – Uniunea Jurnaliștilor. La momentul actual, o singură organizație – Centrul Media – efectuează analiza necesităților jurnaliștilor în calitate de beneficiari ai săi.
7. Următoarele tipuri de activități desfășurate de ONG-urile transnistrene au nevoie de o dezvoltare sporită: advocacy și promovarea în domeniul media și al libertății de exprimare; asistența juridică pentru redacții și jurnaliști; monitorizarea condițiilor de activitate a presei, a respectării drepturilor jurnaliștilor și a libertății de exprimare, a abuzurilor la adresa angajaților instituțiilor de presă; consultațiile profesionale; administrarea programelor pentru mass-media, promovarea accesului la informații și a standardelor jurnalismului profesionist; relațiile de muncă.
8. Deși unele organizații au reușit să înregistreze progrese în ultimii ani și să-și extindă sfera activităților, diversificând serviciile pe care le prestează, majoritatea jurnaliștilor chestionați au considerat că asociațiile existente în regiunea transnistrenă nu satisfac pe deplin necesitățile lor.

9. În timp ce jurnaliștii cred că deficitul serviciilor enumerate mai sus ar putea fi suplinit de o nouă organizație, activiștii sectorului neguvernamental sunt convinși că ONG-urile existente pot face față acestui deficit.
10. Comunitatea jurnalistică din regiunea transnistreană rămâne a fi slabă pe parcursul multor ani. Încercările jurnaliștilor de a-și apăra drepturile sunt de regulă timide și sporadice, iar întâlnirile lor cu scopul de a discuta problemele și necesitățile comunității au o eficiență scăzută.
11. Asociațiile profesionale ale jurnaliștilor și organizațiile din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare din regiunea transnistreană rămân a fi prea puține la număr; acestea se confruntă în dezvoltarea lor cu o mulțime de obstacole pe plan intern și extern, caracteristice atât ONG-urilor din stânga Nistrului în general, cât și specifice doar organizațiilor de media. Asociațiile obștești din domeniu au în continuare nevoie de un suport activ pe plan financiar, material și moral.
12. În condițiile limitării libertăților și a slăbiciunii presei, comunitatea jurnalistică are urgentă nevoie de o „locomotivă”, de un exponent bine organizat care să le facă publice așteptările și dificultățile, și să-i ajute la rezolvarea problemelor.

Recomandări

1. Rețelele jurnalistice și organizațiile donatoare internaționale și ar trebui să acorde în continuare un suport activ organizațiilor neguvernamentale din sectorul media și al libertății de exprimare din regiunea transnistreană. Aceste asociații au obținut în general un anumit progres în dezvoltarea lor, însă pentru un rezultat viabil au nevoie de o asistență diversă și continuă.
2. ONG-urile existente ce activează în sfera mediei și a libertății de exprimare ar trebui să-și extindă aria activităților inițiind noi proiecte în acele domenii de asistență a jurnaliștilor care nu sunt actualmente acoperite sau sunt acoperite insuficient (vezi capitolul precedent), dar și să efectueze o evaluare detaliată a necesităților presei. Cercetarea arată că organizațiile neguvernamentale au potențialul necesar pentru aceasta.
3. Modelul actual al Uniunii Jurnaliștilor din regiune și-a arătat ineficiența, iar organizația se cere reformată. O posibilă soluție ar putea fi transformarea acestei organizații într-un sindicat al jurnaliștilor, după exemplul altor țări. Succesul dezvoltării organizației în acest caz va fi condiționat de independența ei de orice structuri de stat sau de altă natură. Însă, având în vedere starea actuală a lucrurilor în stânga Nistrului, o asemenea variantă de dezvoltare este încă improbabilă.
4. În pofida opiniilor divergente ale respondenților referitor la crearea unei noi organizații în domeniul mass-mediei, autorul raportului analitic consideră că întreaga comunitate media din regiunea transnistreană ar beneficia de pe urma înființării unei asociații sub forma unui centru de suport profesional pentru jurnaliști sau a unui sindicat media independent. Activitatea acestei organizații ar trebui să fie focalizată pe instituțiile de presă și jurnaliștii neafiliați, însă realitățile mass-mediei din stânga Nistrului sunt de așa natură, că toți reprezentanții presei au nevoie de serviciile unei asemenea centru. Este important ca inițiativa înființării acestei asociații să vină de la reprezentanții activi ai comunității jurnalistice, iar organizația să devină portavocea intereselor comunității.

5. Activitățile prioritare ale unei asemenea organizații ar putea fi în prima perioadă centrate pe oferirea acelor servicii care sunt adresate nemijlocit necesităților jurnaliștilor locali, cum ar fi administrarea programelor și proiectelor pentru mass-media, asistență juridică pentru redacții, resursele informaționale privind opțiunile de creștere profesională sau apărarea intereselor profesionale, sociale, economice sau a celor legate de munca jurnaliștilor. Pe măsura creșterii rolului său, asociația ar trebui să preia alte direcții importante, precum promovarea libertății de exprimare și a libertății presei (inclusiv prin advocacy și lobby) și a standardelor jurnalismului profesionist, monitorizarea respectării drepturilor jurnaliștilor, chestiunea accesului la informație, formarea unor noi cadre în jurnalism și altele asemenea.
6. Identificarea și instruirea unor experți locali în diverse domenii (asistență juridică, desfășurarea monitorizărilor și a cercetărilor, etc), care ar combina experiența internațională și locală la desfășurarea evenimentelor în susținerea jurnaliștilor ar contribui la succesul ONG-urilor.
7. Recomandăm ONG-urilor din domeniul mass-mediei și al libertății de exprimare și asociațiilor profesionale să ia drept exemplu experiențele reușite ale organizațiilor analoge din dreapta Nistrului sau de peste hotare, mai ales din țări cu sisteme de guvernare autoritare și restrictive.
8. Aderarea la rețelele jurnalistice sau la organizațiile internaționale de media și libertate de exprimare ar putea influența pozitiv activitatea organizațiilor de media și a jurnaliștilor din regiunea transnistreană.
9. Organizațiile neguvernamentale din domeniu ar trebui să depună maxim efort pentru apărarea intereselor publicului și al jurnaliștilor în procesul de modificare a legislației privind mass-media și să se alăture discuțiilor pe marginea lacunelor legislative privind ONG-urile.
10. Este crucial ca organizațiile neguvernamentale de media și libertate de exprimare să continue să contribuie activ la dezvoltarea societății civile în regiunea transnistreană, să participe la promovarea drepturilor și libertăților civile, să ia parte la activitățile de apărare a drepturilor omului, să încurajeze jurnalismul civic, bloggingul, cultura dezbaterilor publice și altele asemenea. De asemenea, este în interesul organizațiilor să contracareze formarea stereotipurilor în societate privind activitatea ONG-urilor și colaborarea acestora cu partenerii din dreapta Nistrului sau de peste hotare.